

DR TEMA
VORES NATUR

LÆRERVEJLEDNING

FILMISKE VIRKEMIDLER

TRIN: Udskoling | **FAG:** Dansk

ANTAL LEKTIONER: 15 | **SVÆRHEDSGRAD:** 7. – 9. klasse

DR TEMA VORES NATUR

INDHOLD

FÆLLES MÅL	2
OVERBLIK OVER TEMAETS INDHOLD	2
OM FORLØBET	3
Om Vilde vidunderlige Danmark	3
Din forberedelse	3
ZOOM IND PÅ VILDE VIDUNDERLIGE DANMARK: GRUNDLÆGGENDE VIRKEMIDLER	4
TIDSLINJE: FRA STUMFILM TIL STORSLÅET NATURSERIE	5
KAN MAN FILME I EN MYRETUE? ISCENESÆTTELSE OG VIRKELIGHED	6
KAN ET PINDSVIN VÆRE FORELSKET? PERSONIFICERING OG FORTÆLLESTIL... 7	
LAV JERES EGEN NATURFILM	8

OBS. Inden du printer denne vejledning ud, så vær opmærksom på, at den indeholder hyperlinks, som kun kan tilgås digitalt.

FÆLLES MÅL

Find Fælles Mål [HER](#).

OVERBLIK OVER TEMAETS INDHOLD

Grundlæggende virkemidler	Tidslinje	Iscenesættelse og virkelighed	Personificering og fortællestil	Lav din egen naturfilm
4 lektioner	1 lektion	2 lektioner	2 lektioner	6 lektioner

Temaet er fleksibelt, så du kan selv vælge, hvor I starter og slutter. I behøver ikke arbejde med alle underemner eller med hver opgave i underemnerne.

OM FORLØBET

DR's naturserie 'Vilde vidunderlige Danmark' er en af de mest ambitiøse tv-naturserier herhjemme nogensinde. Men hvordan bliver en naturserie egentlig til? Det skal eleverne i grundskolens udskoling arbejde med i danskfaget. Eleverne kommer med på en tidsrejse gennem film- og tv-produktion om natur og tager med ind i naturseriens maskinrum, når de arbejder med virkemidler fra scener i 'Vilde vidunderlige Danmark'. Det er en viden, de kommer til at bruge, når de skal producere deres egne korte naturfilm som afslutning på undervisningsforløbet.

Undervisningsmaterialet fokuserer i særlig grad på virkemidler, iscenesættelse og fortællestil. Hvis du ønsker at arbejde mere med genretræk i naturdokumentaren, kan du blive inspireret af temaet '[Naturdokumentarens DNA](#)', der er et undervisningsmateriale, som er henvendt til mediefag i de gymnasiale uddannelser.

Om Vilde vidunderlige Danmark

DR's naturserie 'Vilde vidunderlige Danmark' er blevet til over en periode på to år, hvor selve optagedelen har været halvandet år. Det er i alt blevet til 4000 timers naturoptagelser, som produktionsselskabet Mastiff har sørget for at få i kassen. Med musik fra DR's pigeorkester og symfoniorkester er der skabt en stemningsfuld naturserie på i alt fem afsnit, der tager udgangspunkt i hver sin biotop.

Obs. Vilde vidunderlige Danmark betragtes *ikke* som genren 'naturdokumentar'. Det skyldes, at flere af seriens scener er optaget i studier, og nogle af dyrene er tamme. Serien benævnes altid som en 'naturserie'.

Din forberedelse

Som forberedelse til forløbet kan du læse og se mere om udfordringerne ved at optage vilde dyr og natur, og hvorfor flere scener er optaget i studier eller med tamdyr.

- Artikel: '[En af de største udfordringer har været, at du ikke kan lave aftaler med vilde dyr](#)'
- Video med producent Henrik Zachariassen: [Om det overordnede tema i Vilde vidunderlige Danmark](#)

- Video med producent Henrik Zachariassen: [Om produktion af Vilde vidunderlige Danmark](#)

ZOOM IND PÅ VILDE VIDUNDERLIGE DANMARK: GRUNDLÆGGENDE VIRKEMIDLER

Find elevopgaverne [HER](#).

I denne opgave arbejder eleverne med virkemidler med eksempler fra scener i Vilde vidunderlige Danmark.

Undersøgelsesmetode: **Shot to shot-analyse** (shot to shot-analysen er en analysemetode, hvor man gennemgår virkemidler i enkelte scener.)

Genstandsfelt: **Videoklip og billedeksempler**

I 'Zoom ind på Vilde vidunderlige Danmark' kan I se nærmere på de levende billeders grundlæggende virkemidler.

Opgaven indeholder **to klipsamlinger**. I samlingerne indgår der klip med eksempler på forskellige virkemidler, som er brugt i naturserien 'Vilde vidunderlige Danmark'.

Opgave 1 (grundviden)

Eleverne gennemgår først arket med et overblik over forskellige virkemidler. Det kan I finde [HER](#). I kan også vælge at gennemgå det sammen på klassen.

Arket indeholder beskrivelser og eksempler på billedkomposition, kamerabevægelser, klipning, lyd, musik og lys. I klipsamlingen kan I også finde eksempler på virkemidlerne.

Opgave 2 (analyseopgave)

Eleverne vælger 2-3 scener, de gerne vil arbejde med, og analyserer virkemidlerne i scenerne i en shot-to-shot-analyse. Eleverne laver shot-to-shot-analysen ud fra arket med virkemidler. Desuden skal de diskutere arbejdsspørgsmålene [HER](#), som kan hjælpe dem på vej i analysen.

Tip: Mere viden

Hvis du vil vide mere om virkemidler og shot-to-shot-analyse, kan du for eksempel se mere i 'Levende billeder' fra forlaget Systime. Du kan også se mere om dokumentaren og de forskellige dokumentargenrer i 'Fat om dokumentaren' fra Det Danske Filminstitut.

DR TEMA

VORES NATUR

Opgave 3

Eleverne ser videoen, hvor komponist Peter Due fortæller, hvordan musikken til rævescenen i byen er komponeret. Bagefter svarer eleverne på spørgsmålene her:

- Diskutér, hvad musikken betyder for naturserien som virkemiddel. Hvorfor tror I, musikken er så stor en del af Vilde vidunderlige Danmark?
- Hvorfor tror I, at man har valgt at bruge melodier fra den danske sangskat?
- Nævn mindst fem sange fra den danske sangskat, hvor der indgår dansk natur eller dyr. Kig eventuelt i skolens sangbøger.
- Hvorfor tror I, der er så mange sange om den danske natur?

Der indgår flere sange fra den danske sangskat i Vilde vidunderlige Danmark:

- Se den lille stær
- Det er hvidt herude
- I Danmark er jeg født
- Solen er så rød mor
- I skovens dybe stille ro
- Nu falmer skoven trindt om land

Musikken i Vilde vidunderlige Danmark

Musik er normalt ikke et særskilt analysepunkt, men musikken fylder i særlig grad i Vilde vidunderlige Danmark. Det er typisk for naturserier, at musikken fylder en del. I Vilde vidunderlige Danmark er musikken komponeret helt særligt til serien af tre komponister, og den er udført af DR's symfoniorkester og pigekor.

TIDSLINJE: FRA STUMFILM TIL STORSLÅET NATURSERIE

En tidslinje om tv-historiens formidling af naturen.

Opgave 1 (grundviden, læseopgave)

Eleverne ser tidslinjen [HER](#).

Opgave 2 (redegørende opgave)

Eleverne arbejder med arbejdsspørgsmål til tidslinjen, som du finder [HER](#). Vurdér selv, om eleverne skal arbejde i grupper med spørgsmålene, eller om I tager dem samlet i klassen.

KAN MAN FILME I EN MYRETUE? ISCENESÆTTELSE OG VIRKELIGHED

Find elevopgaverne [HER](#).

I denne opgave arbejder eleverne med iscenesættelse og virkelighed. De skal undersøge, hvor grænsen går mellem fakta og fiktion med eksempler fra scener i Vilde vidunderlige Danmark.

Obs. I en af opgaverne skal eleverne analysere klip ud fra berettermodellen og aktantmodellen. I kan se mere om berettermodellen [HER](#). Klipsamlingen indeholder desuden et klip med producent Henrik Zachariassen fra Mastiff, som fortæller, at scenerne i naturserien helt bevidst er opbygget efter aktantmodellen og berettermodellen.

Undersøgelsesmetode: **Analyse af fortælle teknik**

Genstandsfelt: **Videoklip**

Opgave 1 (grundviden)

Eleverne ser [klippet fra 'TV!TV!TV!'](#), hvor dokumentarfilminstruktør Anders Agger giver sit bud på, hvor grænserne for fakta og fiktion går.

Opgave 2 (analyseopgave)

Eleverne ser første klip i klipsamlingen 'Fortællemodeller i Vilde vidunderlige Danmark', hvor producent Henrik Zachariassen fortæller om aktantmodellen og berettermodellen i Vilde vidunderlige Danmark.

Eleverne vælger en scene fra Vilde vidunderlige Danmark i klipsamlingen, som alle er iscenesatte på den ene eller anden måde, og arbejder med spørgsmålene:

- Hvilke virkemidler er brugt? Se oversigt over virkemidler [HER](#).
- Er scenen bygget op efter en fortælle teknisk model som berettermodellen eller aktantmodellen? Giv eksempler, og inddel scenen efter aktantmodellen eller berettermodellen.
- Er der nogle ting, der indikerer, at noget er optaget i studie, at dyret er tamt, eller at noget er klippet sammen, så det ser virkeligt ud? Giv eksempler.

Opgave 3 (diskussionsopgave)

Eleverne vurderer og diskuterer graden af iscenesættelse ud fra den scene, de har valgt, og bruger slideren på siden til at vise det. Slideren finder du sammen med elevopgaverne.

Opgave 4 (diskussionsopgave)

Eleverne ser et af de bag om-klip, som svarer til den scene, de valgte i opgave 2. De finder dem i klipsamlingen sammen med elevopgaverne.

DR TEMA

VORES NATUR

Når de har set klippet, diskuterer de, om det er et problem, at scenen er iscenesat. De svarer på spørgsmålet:

- Fordrejer iscenesættelsen virkeligheden for meget, eller er iscenesættelsen nødvendig for at formidle virkeligheden?

KAN ET PINDSVIN VÆRE FORELSKET? PERSONIFICERING OG FORTÆLLESTIL

Find elevopgaverne [HER](#).

I denne opgave arbejder eleverne med personificering og fortællestil. De skal undersøge, hvordan fortællestil og personificering af dyrene fungerer som virkemidler i Vilde vidunderlige Danmark.

Undersøgelsesmetode: **Tekstnær analyse**

Genstandsfelt: **Manuskripter**

Opgave 1

Eleverne ser de to klip i klipsamlingen og svarer på spørgsmålene:

- Hvem er "hovedperson" i de to scener?
- Hvor ligger vores sympati i de to scener?
- Diskutér, hvad det er, der styrer, hvem vi har sympati med.

Opgave 2

Eleverne læser manuskripterne til de to scener ovenfor. Find manuskripterne [HER](#).

- Understreg alle positive og negative ord om ræven i manuskripterne. I hvilket manuskript er der flest positive ord?
- Skriv alle de ord ned, som gør, at vi får sympati for ræven i det første manuskript. Har ordene nogle fælles træk? Er der nogle ord, som tillægger ræven menneskelige egenskaber?
- Diskutér, hvad ordvalg i manuskriptskrivningen kan betyde for seerens opfattelse af de to scener.
- Diskutér, hvorfor manuskriptforfatterne har givet dyrene menneskelige egenskaber. Hvad kan det positive aspekt være i det? Og hvad kan det negative være?

Opgave 3

Eleverne ser klippet 'Pindsvinet'. På baggrund af klippet/scenen skal eleverne skrive et debatindlæg, hvor de argumenterer for, hvorfor det enten er positivt eller negativt,

DR TEMA

VORES NATUR

at manuskriptforfatterne har valgt at sammenligne pindsvinenes parring med en tur i byen.

Eleverne skal blandt andet:

- Skrive en kort præsentation af naturserien Vilde vidunderlige Danmark og scenen med pindsvinene. Præsenter kort, hvorfor det enten er positivt eller negativt, at manuskriptforfatterne har valgt at sammenligne pindsvinenes parring med en tur i byen.
- Udvælge et hovedargument, som de underbygger med flere mindre argumenter.
- Tage højde for den modtager, de skriver til, og rette deres argumenter efter det.
- Reflektere over deres personlige oplevelser med at se Vilde vidunderlige Danmark, herunder scenen med pindsvinene.
- Give deres debatindlæg en rubrik.

LAV JERES EGEN NATURFILM

Find elevopgaven [HER](#).

Eleverne skal lave deres egne faktabaserede naturfilm. Men det kan være en stor opgave. Derfor er opgaven brudt op i syv mindre opgaver.

Obs. I [arket med drejebogen](#) kan eleverne notere deres roller. Hjælp dem med at fordele rollerne jævnt, så alle elever så vidt muligt har noget at lave hele tiden.

1. lektion

OPGAVE 1 (25 MINUTTER)

Del eleverne i grupper med højst fire personer. Eleverne går udenfor og vælger nogle motiver, de vil filme med deres telefoner.

- Kan I finde nogle planter eller smådyr i skolegården?
- Kan I tage ud til en park i nærheden af skolen, hvor der er lidt mere natur end i skolegården?

Optag seks til otte korte sekvenser i forskellig billedbeskæring. Det kan være:

- Frøperspektiv, normalperspektiv eller fugleperspektiv
- Supertotal, total, halvtotal, halvnær, nær og ultranær

Tip:

I kan bruge [arket om virkemidler](#) som inspiration til forskellige billedbeskæring.

DR TEMA

VORES NATUR

OPGAVE 2 (20 MINUTTER)

Eleverne klipper de forskellige sekvenser sammen i et redigeringsprogram på telefonen. Gruppen overvejer spørgsmålene:

- Kan I klippe sekvenserne sammen, så der opstår en fortælling? Hvorfor, hvorfor ikke?
- Hvad skal der til, for at der kan opstå en fortælling?

Tip: Hjælp eleverne med struktur

Der vil typisk kun være én elev ad gangen, som kan redigere (især på en telefon), så du kan som lærer strukturere opgaven sådan:

1. Se alle sekvenser sammen.
2. Diskutér hvordan sekvenserne kan bruges til at skabe en fortælling.
3. Klip sekvenserne sammen.
4. Se det samlede produkt sammen, og evaluér det.
5. Her kan du stille et par spørgsmål til at hjælpe eleverne med evaluering. Se eventuelt opgave 7.

2. og 3. lektion

OPGAVE 3 (15 MINUTTER)

Obs. Denne opgave kræver, at eleverne kender til berettermodellen og aktantmodellen.

Grupperne brainstormer på idéer til, hvad deres naturfilm skal handle om med udgangspunkt i det, de talte om i opgave 2. Spørgsmålene herunder kan også være en hjælp til at få idéer:

- Hvem skal være "hovedpersonen" i filmen? Skal det være et dyr, en plante, et helt naturområde eller en bestemt naturtype?
- Overvej, hvordan filmen skal bygges op. Kan I bygge den op efter berettermodellen eller aktantmodellen eller noget tredje?
- Hvad vil I med filmen? Skal den oplyse om naturen, sætte kritisk fokus på naturen eller "bare" observere og vise naturens skønhed eller grimhed?
- Skal der være en usynlig fortæller, som speaker over billederne? Eller skal der være en synlig fortæller, som er en slags vært i programmet?

Krav:

Filmen skal høre under faktagenren. Der må altså ikke være indhold i filmen, som er opdigtet. Men I kan bruge *virkemidler* fra fiktionens verden.

DR TEMA

VORES NATUR

Tip:

Hvis det er svært at finde på, så lad jer inspirere af tidslinjen '[Fra stumfilm til storslået naturserie](#)'.

OPGAVE 4 (1 TIME OG 15 MINUTTER)

Eleverne skriver en drejebog til deres naturfilm. De kan bruge skabelonen [HER](#). Hvis de har brug for flere scener end de 10 i skabelonen, kan de tilføje flere scener på bagsiden af papiret eller bruge en skabelon mere.

Eleverne kan også skrive speak-manuskript eller replikker, hvis de bruger vært eller speaker.

4. og 5. lektion

OPGAVE 5 (45 MINUTTER)

Eleverne optager de scener, de har skrevet og/eller tegnet i deres drejebog med deres telefoner eller iPads. Gør eleverne opmærksomme på at følge drejebogen nøje med billedbeskæring, kameravinkler, perspektiv og så videre.

Vær opmærksom på, at de godt kan have flere shots (indstillinger) i samme scene.

Tip:

Sørg for, at eleverne hele tiden bruger den samme telefon eller tablet til at optage filmen med, så de ikke får problemer med overførsler mellem enhederne.

På sidste side kan du finde en gode råd til, hvordan eleverne kan lave gode optagelser.

OPGAVE 6 (45 MINUTTER)

Eleverne redigerer og klipper deres optagede scener sammen til en film. Eleverne ser den samlede film igennem og giver efterkritik på filmen, inden de eksporterer den. Vær igen opmærksom på rollefordelingen, sådan at de andre i gruppen har noget at lave, mens en eller to elever klipper og redigerer.

Krav:

Filmen må højst vare to minutter og skal indeholde rulletekster med gruppens navne. Husk at give filmen en titel.

Tip:

Sørg for, at eleverne hele tiden bruger den samme telefon eller tablet til at optage filmen med, så de ikke får problemer med overførsler mellem enhederne.

6. lektion

OPGAVE 7 (45 MINUTTER FOR HELE KLASSEN)

Eleverne viser filmen for hinanden i klassen og bruger fem minutter på efterkritik.

DR TEMA

VORES NATUR

Vurdér sammen med resten af klassen, om grupperne lykkedes med det, de havde planlagt.

- Hvad fungerer godt og skal ikke laves om?
- Kunne I have gjort noget anderledes?
- Hvad var svært?
- Hvad tog tid?
- Hvad lærte I denne gang, som I kan bruge næste gang, I skal producere film?

Tip: Kontakt naturvejlederen

Naturvejledere i din kommune kan hjælpe dig med at finde områder med interessant natur tæt på skolen. Naturvejlederen vil også kunne hjælpe eleverne med faglig viden om planter og dyr i naturområderne, som eleverne vil kunne bruge i naturfilmene.

Kontakt din kommune og hør nærmere, hvilke naturvejledere der er til rådighed.

Gode råd: Sådan laver du gode optagelser

Billede

- Vend altid telefonen vandret, så du filmer i det brede format.
- Tænk over, hvad der er i kameravinklen. Det, du vil fortælle om, må gerne afspejles i omgivelserne. "Ryd op" i baggrunden.
- Stabilisér billedet: Hvis du skal bevæge dig, mens du filmer, kan det være en god idé at holde telefonen eller kameraet ind til kroppen. Sæt for eksempel albuen ind mod siden af kroppen, så du ikke ryster for meget på hånden.
- Pas på for hurtig zoom ind og ud og for hurtige panoreringer/tilt. Hvis I bruger telefon, så undgå helst at zoome, da billedet bliver meget utydeligt.

Lys

- Lyset skal helst komme fra højre eller venstre side eller forfra ind på det, du vil filme. Hvis der er lys i baggrunden, opstår det, som hedder modlys. Så bliver det, du gerne vil filme, mørkt, mens baggrunden bliver lys.
- Brug gerne lygten i jeres telefoner som ekstra lyskilde.

Lyd

- Hvis ikke du har en mikrofon, så sørg for at optage videoen et sted, hvor der ikke er for meget baggrundsstøj. Det er også vigtigt, at du står tæt på telefonen/kameraet, når du siger noget, ellers bliver lyden fjern.
- Vær opmærksom på vinden. Den kan nemlig skabe støj i telefonens mikrofon. Et godt råd er at putte en strømpe/nylonstrømpe hen over mikrofonen, hvis det kan lade sig gøre. Så undgår du vindstøj.

Teknik og redigering

- VIGTIGT: Tjek altid det, du har optaget, løbende. Så er du nemlig sikker på, at du har lyd og billede med hjem – ellers kan du nå at tage det om, hvis du opdager, at der er noget galt.
- Film altid lidt inden start på en scene og lidt efter, så der er plads til at klippe.
- Optag nogle scener fra forskellige vinkler, så du kan vælge mellem flere.
- Optag ikke alt for mange klip, som kan være svære at sortere imellem.
- Pas på lange "one-takes". Brug i stedet flere korte klip.
- Overvej, hvordan overgangene skal være mellem de enkelte scener og indstillinger. Overgangene skal passe til indholdet i din film.